

IFAU

Institutet för arbetsmarknads- och
utbildningspolitisk utvärdering

Så påverkar föräldra- försäkringen nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden

Ulrika Vikman

RAPPORT 2013:3

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra vetenskapliga utvärderingar. Uppdraget omfattar: effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen. IFAU ska även sprida sina resultat så att de blir tillgängliga för olika intressenter i Sverige och utomlands.

IFAU delar även ut forskningsbidrag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Forskningsbidragen delas ut en gång per år och sista dag för ansökan är den 1 oktober. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om forskningsbidrag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid institutet finns ett vetenskapligt råd bestående av en ordförande, institutets chef och fem andra ledamöter. Det vetenskapliga rådet har bl.a. som uppgift att lämna förslag till beslut vid beviljandet av forskningsbidrag. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Rapporterna finns även i tryckt format. Du kan beställa de tryckta rapporterna via telefon eller mejl. Se nedanstående kontaktinformation.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden *

av

Ulrika Vikman[#]

2013-02-07

Sammanfattning

Föräldrar med barn under åtta år som får uppehållstillstånd i Sverige får 480 dagars föräldraledighet per barn. Detta har diskuterats som en möjlig orsak till invandrarkvinnors låga arbetskraftsdeltagande. I rapporten jämför jag arbetskraftsdeltagandet hos nyanlända invandare med barn i åldern 2–6 med föräldrar som invandrat vid samma tidpunkt men med äldre barn. Samtidigt försöker jag kontrollera för effekten av barnens ålder. Resultatet tyder på att sju procentenheter av kvinnorna är utanför arbetskraften på grund av föräldraförsäkringen två år efter invandring. Denna effekt försvinner successivt och sju år efter invandring syns ingen skillnad mellan grupperna. Två till sex år efter invandring uppskattar jag att sysselsättningen är tre procentenheter lägre till följd av föräldraförsäkringen, resten av mammorna som stannar utanför arbetskraften är därmed arbetslösa. För nyanlända pappor hittas ingen effekt. Efter sju år deltar cirka 70 procent av de nyanlända mammorna och 80 procent av papporna i arbetskraften.

* Den forskning som denna rapport baseras på redovisas mer utförligt i Vikman (2013). Jag är tacksam för synpunkter på denna rapport av Sara Martinsson och Caroline Hall.

[#] IFAU, UCLS och UCFS. Adress: IFAU, Box 513, 751 20 Uppsala. E-post: ulrika.vikman@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Regelverket i Sverige.....	4
2.1	Föräldraförsäkringen i början av 2000-talet	4
2.2	Invandrades första tid i Sverige.....	5
3	Föräldrapenningsuttag bland invandrare	7
4	Data och metod.....	10
4.1	Så här skattas effekten	10
4.2	Beskrivning av data	11
5	Resultat.....	13
5.1	Skillnader i Sfi-deltagande	13
5.2	Effekter för mammorna men inte för papporna.....	14
5.3	Skiljer sig resultaten mellan grupper?	16
6	Diskussion och slutsatser.....	20
	Referenser	22
	Bilaga A: Data	23

1 Inledning

När invandrare med små barn får uppehållstillstånd i Sverige får de tillgång till den svenska föräldraförsäkringen. Detta innebär att så länge barnet är under åtta år kan en förälder stanna hemma och få betalt under 420 dagar. Har föräldrarna flera barn under åtta år kan en förälder stanna hemma under flera år. För nyanlända som har svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden kan detta skapa incitament att stanna utanför arbetskraften.

I denna rapport försöker jag besvara frågan hur mycket föräldraförsäkringen påverkar arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen bland nyanlända föräldrar.

Detta potentiella problem uppmärksammades i en ESO-rapport som kom ut våren 2011 (Olli Segendorf och Teljosuo, 2011). Rapportförfattarna studerade hur samspelet mellan allmän politik och riktade satsningar påverkar nyanlända invandrades integration på arbetsmarknaden. Författarnas slutsatser var att föräldraförsäkringen och vårdnadsbidraget minskar incitamenten till att börja arbeta och skapar inlåsnings effekter, särskilt för nyanlända kvinnor. Författarna föreslog därför att en utredning skulle tillsättas för att studera uttaget av föräldrapenning bland utrikesfödda och undersöka om regelverket för föräldraförsäkringen kan förändras genom att koppla antalet föräldrapenningsdagar till barnets ålder.

I oktober 2011 tillsatte regeringen utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (Akka-utredningen) som fick i uppdrag att studera hur arbetskraftsdeltagandet kan öka bland nyanlända kvinnor. Som en särskild del av utredningen skulle föräldrapenningsuttag i denna grupp studeras. Utredningen kom med ett delbetänkande i mars 2012 (SOU 2012:9) med slutsatsen att många nyanlända kvinnor använder föräldraförsäkringen i så stor utsträckning att det gör det svårt för dem att delta i svenska för invandrare (SFI) och andra introduktionsprogram.

I samband med budgetpropositionen för 2013 meddelade regeringen att de arbetar på ett förslag att högst 20 procent av föräldrapenningen ska kunna sparas efter barnets fyraårsdag. Orsaken till det planerade förslaget motiverades just med att stimulera nyanlända kvinnors arbetsmarknadsetablering.

Även om både slutsatser från ekonomisk teori och Akka-utredningens undersökning av föräldrapenningsuttag talar för att föräldraförsäkringen leder till att färre föräldrar (särskilt mammor) deltar i arbetskraften vet vi inte hur stor effekten är. Anledningen är att vi inte vet hur många av dem som använder försäkringen som hade stannat utanför arbetskraften även utan bidraget.

För att besvara frågan jämför jag arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen hos två grupper av föräldrar som invandrar till Sverige, mellan år 2000

och 2005. Den första gruppen kom med yngre barn (2–6 år gamla), och hade därmed tillgång till föräldraförsäkringen. I den andra gruppen var yngsta barnet äldre (7–10 år) och föräldrarna hade därmed inte tillgång till bidraget. Eftersom även barnens ålder kan påverka föräldrarnas arbetskraftsdeltagande försöker jag kontrollera för detta genom att lägga till ytterligare en kontrollgrupp¹. Denna grupp består av invandrare som kommit tidigare till Sverige (mellan 1985 och 1995) och fött alla sina barn efter att de kom till Sverige, och därmed har utnyttjat majoriteten av sina föräldraförsäkringsdagar när barnen var nyfödda.

Analysen bygger på två antaganden. Det första är att invandare som invandrar samtidigt är lika (i genomsnitt) i alla relevanta aspekter utom just ålder på barnen och hur barnets ålder påverkar beslutet att delta i arbetskraften. Det andra antagandet är att barnens ålder har samma effekt på föräldrarnas arbetskraftsdeltagande oavsett när föräldern kom till Sverige och oavsett om barnet är fött före eller efter invandringen. Om dessa antaganden är uppfyllda visar resultaten i denna rapport en kausal effekt av hur tillgång till föräldraförsäkringen påverkar arbetskraftsdeltagandet för nyanlända kvinnor vars yngsta barn är 2–6 år gamla.

Resultaten tyder på att kvinnor som har tillgång till föräldraförsäkringen har sju procentenheters lägre sannolikhet att vara en del av arbetskraften två år efter att de fått uppehållstillstånd i Sverige. Effekten minskar sedan successivt och sju år efter invandring finns inga skillnader mellan kvinnor som har yngre och äldre barn vid tidpunkten för uppehållstillståndet när hänsyn tagits till barnens ålder. En del av de mammor som väljer att stanna hemma med sina barn hade om de istället deltagit i arbetskraften varit arbetslösa, men effekten på sysselsättning av föräldraförsäkringen uppskattas till tre procentenheters lägre sysselsättning två till sex år efter invandring. För nyanlända pappor hittar jag inga effekter.

2 Regelverket i Sverige

2.1 Föräldraförsäkringen i början av 2000-talet

Under hela den tid jag studerar hade föräldrarna möjlighet att begära inkomstgrundande föräldraförsäkring för 330 dagar. Dessutom kan föräldrarna begära ersättning enligt så kallad ”lägsta nivå” under 90 dagar. För barn födda t.o.m.

¹ Inom utvärderingslitteraturen kallas denna metod ”difference-in-differences” när man tar hänsyn till skillnader över två dimensioner. Vanligtvis är en dimension tid där man jämför utfall för samma individ före och efter t.ex. en reform samtidigt som man har en kontrollgrupp som inte påverkades av reformen.

juni 2006 var ersättningen under dagarna med lägsta nivån 60 kr per dag². Alla föräldrapenningsdagar kan användas fram till att barnet slutar första klass eller fyller åtta år (Lindström, 2010).

För föräldrar utan tidigare inkomst betalas en grundnivå per dag. Denna grundnivå var fram till 2001 60 kr per dag men utökades sedan successivt till 180 kr från och med 2004³. Medan antal dagar och ersättningen enligt lägsta nivån föräldrarna kan utnyttja beror på när barnet är fött beror ersättningen enligt grundnivå på när dagarna tas ut.

När en familj får uppehållstillstånd i Sverige får föräldrarna tillgång till föräldraförsäkringen så länge barnet inte har fyllt åtta år. Om föräldraförsäkring har använts i något annat land tas dessa dagar bort från möjligt antal dagar att använda i Sverige. Även om många länder har någon form av föräldraförsäkring är det få länder som har så många dagar som Sverige, främst de andra nordiska länderna⁴. De flesta invandrare som kommer med barn till Sverige får ersättning enligt grundnivån. Det är två anledningar till detta. Den första är att de inte har någon inkomst ersättningen kan baseras på. En andra anledning är att för de första 180 dagarna som föräldrapenningen används måste föräldern ha haft en inkomst i ett EU eller EES land under de 240 dagar som var innan barnets födelse (Försäkringskassan, 2012). Detta innebär att för invandrare som kommer från ett land utanför Europa är bara ersättning enligt grundnivån en möjlig ersättning under de första 180 dagarna, oavsett om föräldern har ett jobb i Sverige eller inte. För en nyanländ förälder var därmed den vanligaste ersättningen från föräldraförsäkringen 1 800 SEK per månad fram t.o.m. 2001 men ökade sedan successivt till 5 400 SEK per månad fr.o.m. 2004⁵.

2.2 Invandrares första tid i Sverige

De flesta som kom till Sverige under min studerade period (2000–2005) var flyktingar och anhöriginvandrare. Efter 2004 kom något fler från andra EU-länder på grund av EU-utvidgningen det året (Eriksson, 2010).

Alla kommuner i Sverige har introduktionsprogram för nyanlända flyktingar. Dessa program består främst av SFI, svenska för invandrare, vilket också kan erbjudas alla vuxna i Sverige som inte kan svenska. Introduktionsprogrammen är tänkta att pågå under två år och en flykting bör påbörja pro-

² För barn födda efter juni 2006 är lägsta ersättningen 180 kr per dag.

³ Fr.o.m. 2013 är grundnivån 225 per dag (Försäkringskassan, 2012).

⁴ Invandrare från de nordiska länderna utesluts därför ur analysen eftersom de inte har tillgång till den svenska föräldraförsäkringen på samma sätt om de använt föräldraförsäkringen i sina ursprungsländer.

⁵ Beräknat på månader med 30 dagar. Under 2002 var ersättningen 3600 SEK och under 2003 4500 SEK per månad.

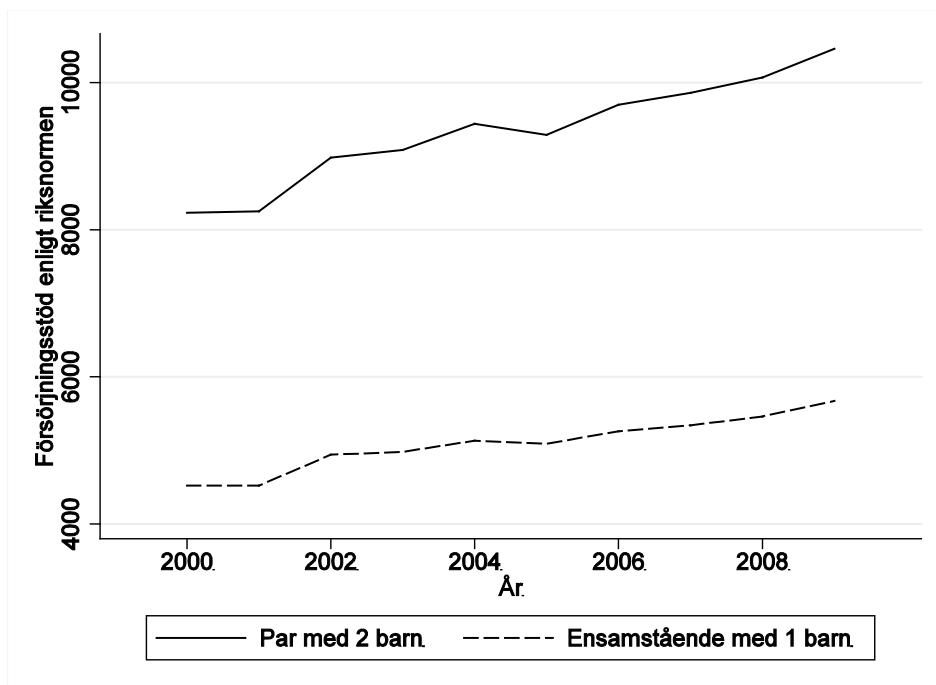
grammet inom ett år efter uppehållstillstånd. Programmen är dock frivilliga och kan pågå längre om individen behöver det.

När invandrare får uppehållstillstånd registrerar de sig hos Skatteverket och får då tillgång till alla socialförsäkringar som finns i Sverige. Alla med uppehållstillstånd i Sverige har också rätt att söka försörjningsstöd hos den kommun de bor i. Då regeringen i början av 1990-talet märkte att många nyanlända invandrare inte bara mottog försörjningsstöd under en kortare period infördes 1993 möjligheten för kommunerna att istället ha ett introduktionsstöd för nyanlända flyktingar. Syftet med stödet skulle vara att uppmuntra flyktingar att delta i introduktionsprogram och öka deras ansvar för den egna ekonomin. Tanken var att introduktionsstödet skulle vara något högre än försörjningsstödet och inte behovsprövat. Även om många kommuner införde introduktionsstöd gjordes detta bara till namnet; på de flesta ställen fungerade stödet på exakt samma sätt som försörjningsstödet (SOU 2003:75).

Nivån på försörjningsstödet eller introduktionsersättningen bestäms av kommunerna själva men måste vara som lägst enligt en nationell norm. I praktiken följer de flesta kommuner normen. *Figur 1* visar hur normen har förändrats för en familj med två vuxna och två barn (fyra och sju år gamla) samt för en ensamstående förälder med ett fyra år gammalt barn mellan 2000 och 2009. Förutom bidrag enligt normen får hushåll med försörjningsstöd också bidrag till boendekostnad.

Sedan 1998 har kommunerna också rätt att ställa krav på mottagare av försörjningsstöd. Flera kommuner har därefter infört olika typer av aktiveringsprogram där bidrag dras in om individen inte deltar (Salonen och Ulmestig, 2004). För nyanlända flyktingar är introduktionsprogrammet ofta ett krav för att få bidrag.

Ersättningen från föräldraförsäkringen enligt grundnivå varierade mellan 1 800 och 5 400 per månad under den studerade perioden. Den kan tyckas låg i jämförelse med försörjningsstödet i *Figur 1*, men det kan finnas flera anledningar till att en nyanländ förälder väljer att begära föräldraförsäkring. För att få försörjningsstöd får hushållet inte ha några tillgångar eller andra (tillräckligt höga) inkomster. Om den andra föräldern arbetar kan därmed föräldraförsäkringen vara den enda möjliga ersättningen. Om föräldraförsäkringen inte är tillräcklig för att försörja hushållet kan familjen få försörjningsstöd också, men kommunen kan då inte ha några aktiveringskrav på den förälder som är hemma och tar hand om barn.

Figur 1 Riksnormen för försörjningsstöd

Kommunen kan också kräva att föräldern tar ut sin föräldrapenning. Fyra av tio kommuner kräver att en mamma med en fyraåring som läser SFI och behöver försörjningsstöd först måste söka föräldrapenning om hon har rätt till det (SOU 2012:9). Två av tio kommuner kräver att en mamma som deltar i introduktionsprogram begär föräldrapenning istället för försörjningsstöd om hon har rätt till det.

Detta innebär att regelverket och tillämpningen av det inte bara skapar incitament för individen att begära föräldrapenning utan det kan också krävas av den kommun föräldern bor i.

3 Föräldrapenningsuttag bland invandrare

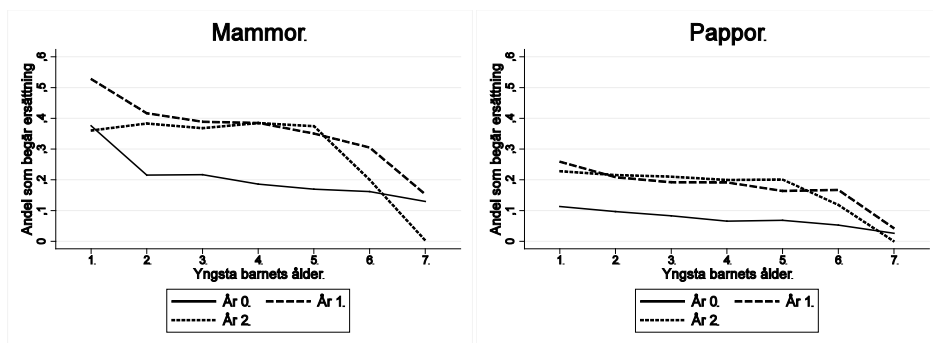
För att besvara frågan hur föräldraförsäkringen påverkar arbetskraftsdeltagandet är det intressant att först se hur föräldrapenningsuttaget bland nyanlända ser ut. Som nämndes i inledningen fick Akka-utredningen detta uppdrag och redovisade i sitt delbetänkande uttaget bland invandrare som kom till Sverige år 2006 med barn under åtta år. Utredningen visade att bland kvinnor som är födda utanför Europa, och som kom till Sverige under 2006 med barn under

åtta år, begärde 40 procent föräldrapenning under 2007. Uttaget var särskilt stort bland dem som fick fler barn i Sverige. Bland dessa begärde 25 procent ersättning för mer än 200 dagar under 2007 och 2008, och 10 procent för mer än 200 dagar under tre år (2007–2009). Bland papporna var det endast 21 procent som tog ut någon föräldraledighet under 2007 och i snitt betydligt färre dagar än mammorna (SOU 2012:9).

I detta avsnitt visar jag föräldrapenningsuttag för nyanlända föräldrar som kom till Sverige mellan år 2000 och 2005. Föräldrapenningsuttaget redovisas för året för uppehållstillstånd och de nästföljande två åren. Eftersom främsta syftet med föräldraförsäkringen är att föräldrar ska kunna vara hemma och ta hand om sina små barn inkluderar jag i huvudanalysen bara föräldrar vars yngsta barn under invandringsåret fyller mellan två och sex år. I detta avsnitt studerar jag även föräldrar som kommer med barn som fyller ett år. För att se om uttaget skiljer sig åt beroende på ålder på barnet har jag delat upp föräldrarna utefter ålder på yngsta barnet. Jag har tagit bort de föräldrar som under året efter eller nästföljande år får ett nytt barn i Sverige, för att endast studera uttaget för barn som är födda utanför Sverige.⁶

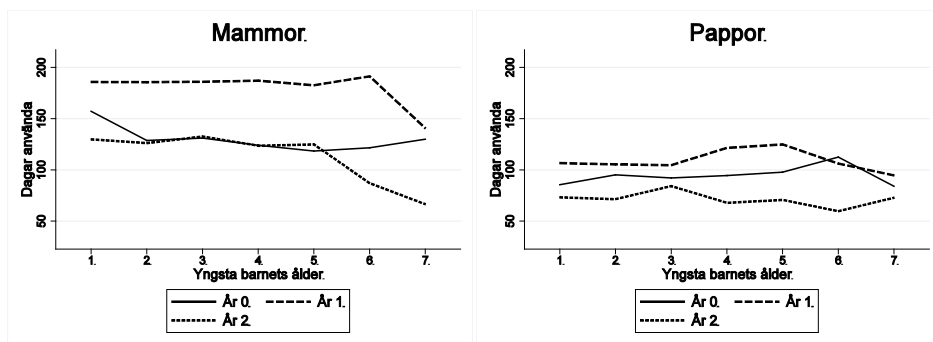
Figur 2 visar hur stor andel av föräldrarna som tar ut någon föräldrapenning under året de invandrar (År 0), och nästföljande två år (År 1 och År 2). T.ex. bland de mammor vars yngsta barn är tre år vid uppehållstillståndet är det ca 20 procent som använder föräldraförsäkringen under invandringsåret, medan det år 1 och 2 är knappt 40 procent som begär åtminstone någon ersättning. Från figuren är det tydligt att fler nyanlända mammor än pappor begär ersättning och ju yngre det yngsta barnet är vid uppehållstillståndet desto större andel av föräldrarna använder föräldraförsäkringen. Uttaget år 1 och 2 är också större än år 0, vilket kan bero på att en del av de nyanlända får uppehållstillstånd sent under året och därmed inte hinner använda försäkringen.

⁶ Data till denna beskrivning är tagen från IFAU-databasen och kommer ursprungligen från Försäkringskassan. Dessa data kan inte länkas med de data som används i huvudanalysen. För att plocka fram populationen använder jag här uppgift om senaste invandringsår medan de data som används i huvudanalysen även innehåller datum för uppehållstillstånd. De två populationerna skiljer sig därmed något åt.

Figur 2 Andel nyanlända föräldrar som använder föräldraförsäkringen för barn de hade vid tiden för uppehållstillstånd

Figur 3 visar genomsnittligt antal dagar bland de föräldrar som begär föräldrapenning. För mammor som begär ersättning och vars yngsta barn är tre år vid uppehållstillståndet är det genomsnittliga uttaget ca 130 dagar året för invandring. Uttaget ökar sedan till 180 dagar året efter, för att sedan sjunka till 130 igen år 2. Även från denna figur är det tydligt att nyanlända pappor använder försäkringen i mycket mindre utsträckning. Även bland de pappor som begär ersättning är antal dagar i genomsnitt betydligt lägre än för mammorna.

Figur 3 Antal dagar i genomsnitt nyanlända mammor respektive pappor använder för barn de hade vid tiden för uppehållstillståndet, bland de som begär någon föräldrapenning

Nästan alla mammor som begärde föräldrapenning fick grundnivån. Under invandringsåret fick 98 procent av mammorna grundnivån, år 1 var det 97 procent och först år 2 sjunker det något till 85 procent. Bland papporna är motsvarande siffror 89 procent invandringsåret och 84 respektive 70 procent de två nästföljande åren.

Jag finner att Akka-utredningens slutsatser för nyanlända under 2006 håller även för dem jag studerar som invandrar mellan 2000 och 2005. Många nyanlända kvinnor använder föräldraförsäkringen och gör det till så stor del att de troligen inte kan delta i introduktionsprogram. Samtidigt är det en stor del nyanlända mammor som inte använder försäkringen alls.

Även om det är mammorna som använder försäkringen i störst utsträckning kan tillgången till den ändå påverka pappornas arbetskraftsdeltagande. Om mammorna är hemma och tar hand om barn och hushåll kan det vara lättare för papporna att delta i introduktionsprogram och söka jobb. Jag kommer därför i avsnitt 5.2 börja med att visa de skattade effekterna för både kvinnor och män.

4 Data och metod

4.1 Så här skattas effekten

De individer som är med i analysen sammanfattas av *Tabell 1* och består av två grupper. Den första är *nyanlända invandrare* som kom till Sverige mellan år 2000 och 2005 och som kan delas upp efter det yngsta barnets ålder. De vars yngsta barn var mellan två och sex år hade tillgång till föräldraförsäkringen när de kom till Sverige medan föräldrar med äldre barn (7–15 år) inte hade det. Även om föräldraförsäkringen kan användas fram t.o.m. att barnet fyller åtta år är det svårt för föräldrar att använda försäkringen när barnet går i skolan, vilket är anledningen till att jag delar gruppen mellan barn som är sex och sju istället för sju och åtta⁷.

Tabell 1 Sammanfattning av grupperna i analysen

	Barnen födda:	Ålder på yngsta barnet		Invandrings- år
		2–6	7–15	
Nyanlända invandrare	Utanför Sverige	Får tillgång till föräldraförsäkringen	Kontrollgrupp	2000–2005
Etablerade invandrare	I Sverige	Extra kontrollgrupp		1985–1995

Eftersom även barnens ålder kan påverka föräldrars beslut att delta i arbetskraften är det inte möjligt att bara jämföra arbetskraftsdeltagandet i dessa två grupper. För att kontrollera för barnens ålder behövs en extra kontrollgrupp. Som kontrollgrupp för barnens ålder har jag valt invandrare som kommit tidigare till Sverige och fött alla sina barn efter att de fått uppehållstillstånd här. Jag vill att denna grupp ska vara så lik gruppen med nyanlända som möjligt,

⁷ I avsnitt 5.3 kommer jag visa att detta är en rimlig uppdelning.

men samtidigt ha haft samma tillgång till föräldraförsäkringen oavsett barnens ålder. De individer som ingår i gruppen av mer *etablerade invandrare* kom till Sverige mellan 1985 och 1995.⁸

I analysen studerar jag arbetskraftsdeltagande och sysselsättning. För att ses som en del av arbetskraften måste föräldern vara sysselsatt eller inskriven på Arbetsförmedlingen under minst 30 dagar. Föräldern ses som sysselsatt om han eller hon under ett år har en arbetsinkomst som överstiger en månadslön, motsvarande den 10:e percentilen i lönefördelningen.⁹ Arbetskraftsdeltagande och sysselsättning studeras varje år från invandringsåret upp t.o.m. nio år efter invandring.

För att analysen ska besvara frågan hur föräldraförsäkringen påverkar arbetskraftsdeltagandet för nyanlända föräldrar med små barn krävs att två antaganden är uppfyllda. Det första är att det enda som (i genomsnitt) skiljer invandrare som invandrar samtidigt men med olika ålder på sina barn är just ålder på barnen. Det andra antagandet är att den effekt barnets ålder kan ha på arbetskraftsdeltagande är densamma för både de nyanlända invandrarna och de invandrare som invandrat tidigare och fött sina barn i Sverige. För en mer utförlig diskussion kring dessa antaganden, se Vikman (2013).

4.2 Beskrivning av data

De data som används i analysen är hämtade från IFAU-databasen och består främst av register från SCB och Arbetsförmedlingen. Medelvärden för de olika variablerna som används visas i *Tabell A 1* för mammorna och *Tabell A 2* för papporna i Appendix.

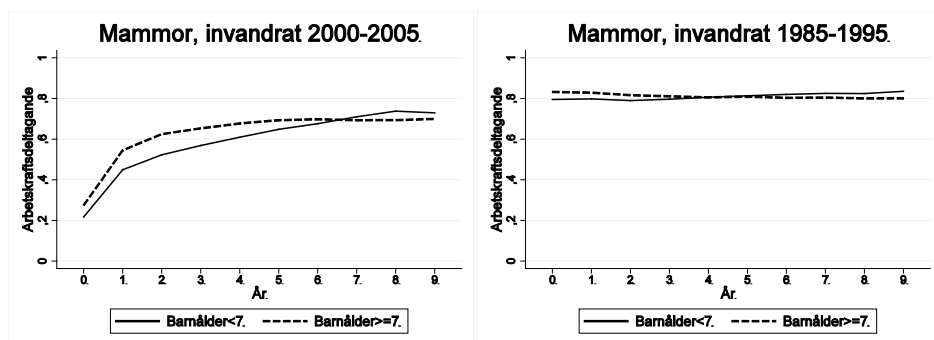
Grupperna av nyanlända och etablerade invandrare är relativt lika. Det som framförallt skiljer sig åt mellan grupperna är utbildningsnivå. Medan de som invandrat tidigare och fött sina barn i Sverige främst har utbildning i mitten av fördelningen, är det fler av de nyanlända som har mindre än grundskoleutbildning eller är högutbildade. Detta gäller både för mammorna och för papporna.

I *Figur 4–Figur 7* visas andel av föräldrarna som deltar i arbetskraften och är sysselsatta. I de vänstra figurerna visas de nyanlända mammornas och pappornas deltagande varje år sedan uppehållstillståndet. De mer etablerade invandrarnas deltagande visas i de högra figurerna utifrån tid sedan de inkluderas i analysen. Vad som är tydligt från *Figur 4* och *Figur 5* är att deltagandet i arbetskraften ökar kraftigt de första åren för att sedan plana ut. Nyanlända mammor deltar i lägre utsträckning om de har yngre barn, medan det omvända gäller för papporna. För mammorna som invandrat tidigare till Sverige gäller

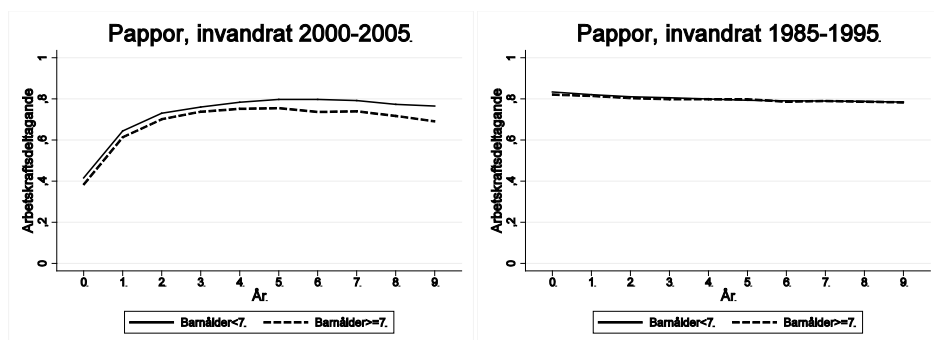
⁸ För att se den exakta specifikationen som används i analysen, se Vikman (2013).

⁹ Denna lön varierar från 14 275 kr under år 2000 till 19 403 kr år 2009.

detta också de första åren av analysen, medan ingen skillnad kan ses mellan de etablerade papporna.

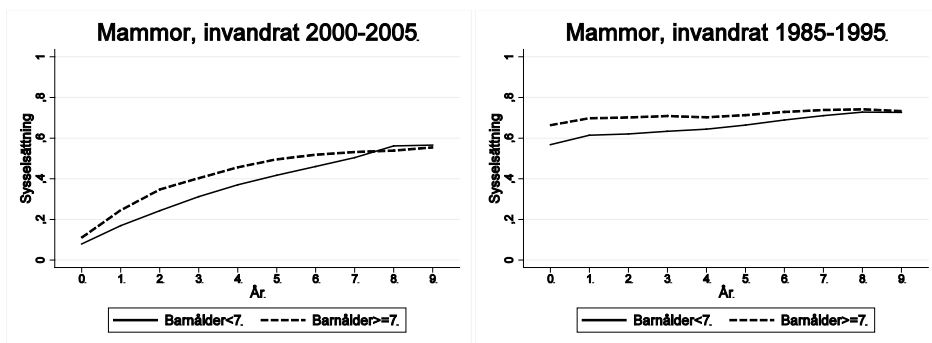
Figur 4 Arbetskraftsdeltagande bland mammorna, varje år efter analysens start

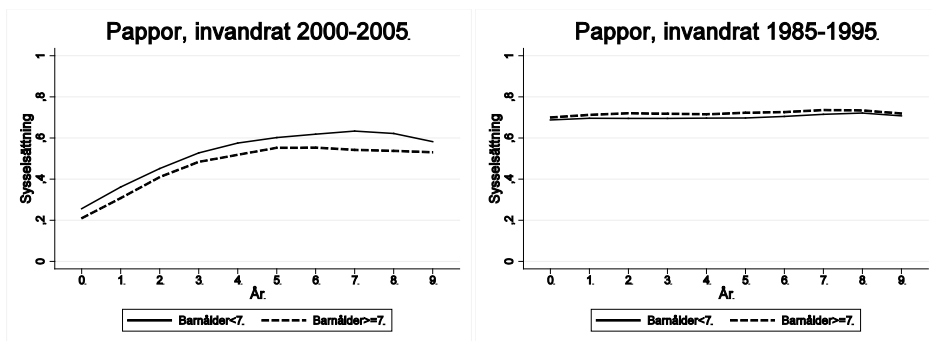
Figur 5 Arbetskraftsdeltagande bland papporna, varje år efter analysens start

Sysselsättningen ökar inte lika kraftigt som arbetskraftsdeltagande de första åren, se *Figur 6* och *Figur 7*. Sysselsättningsökningen sker mer successivt under längre tid. Även för mammorna som invandrat mellan 1985 och 1995 är det här en större skillnad i sysselsättning beroende på yngsta barnets ålder.

Eftersom arbetskraftsdeltagandet är så lågt det första året och sysselsättningen så låg fram till två år efter uppehållstillståndet, även bland nyanlända med äldre barn, är det inte rimligt att tro att antaganden för analysen är uppfyllda. I denna rapport kommer jag därför utesluta resultaten för dessa år, men de finns med och diskuteras mer utförligt i Vikman (2013).

Figur 6 Sysselsättning bland mammorna, varje år efter analysens start

Figur 7 Sysselsättning bland papporna, varje år efter analysens start

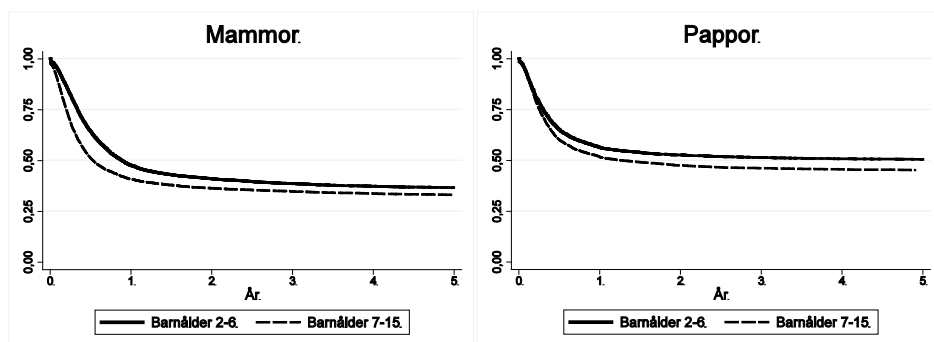
5 Resultat

5.1 Skillnader i Sfi-deltagande

Jag börjar med att bara studera skillnader i SFI-deltagande mellan de nyanlända med yngre och äldre barn, bland dem som kom till Sverige mellan 2000 och 2005. Tidigare forskning har visat att språkkunskaper ofta är nödvändiga för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Kennerberg och Åslund (2010) visar att de invandrare som har deltagit i SFI-undervisning har fem procents högre sysselsättning tio år efter invandring än jämförbara invandrare som inte deltagit. Även om det är en skillnad i deltagande mellan nyanlända föräldrar beroende på barnens ålder kan denna skillnad till viss del bero på tillgången till föräldraförsäkringen men troligen också på barnens ålder¹⁰.

¹⁰ Tyvärr finns inte data tillgängligt för att se hur stor andel av de mer etablerade invandrarna som deltagit i Sfi-undervisning.

Figur 8 visar andel föräldrar, uppdelade på kön och ålder på yngsta barn, som inte har påbörjat någon SFI-undervisning. Färre nyanlända mammor och pappor med yngre barn påbörjar SFI-undervisning. För papporna verkar skillnaden mellan de med yngre och äldre barn bestå medan skillnaden minskar över tid för mammorna. Detta talar för att det är flera mammor med yngre barn som skjuter upp att läsa SFI, snarare än att mammorna inte är i behov av undervisningen.

Figur 8 Andel som inte påbörjat SFI undervisning bland nyanlända föräldrar

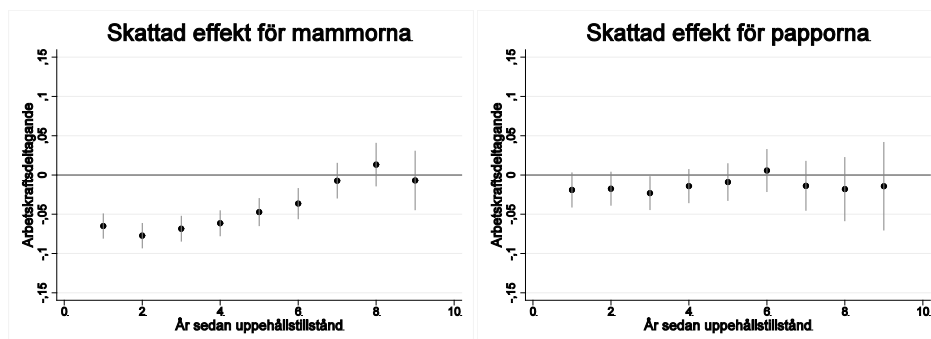
5.2 Effekter för mammorna men inte för papporna

Resultaten tyder på att det finns en effekt av tillgång till föräldraförsäkring på arbetskraftsdeltagande och sysselsättning för de nyanlända mammorna men inte för papporna. För mammorna är arbetskraftsdeltagandet som mest sju procentenheter lägre på grund av tillgången till föräldraförsäkringen, vilket infaller två år efter uppehållstillståndet. Effekten minskar sedan successivt och sju år efter uppehållstillståndet finns inga skillnader mellan grupperna efter att hänsyn tagits till yngsta barnets ålder. Det är inte bara mammor som annars hade varit arbetslösa som väljer att stanna hemma med barn. Den skattade effekten på sysselsättning visar att tre procentenheter av mammorna inte är sysselsatta till följd av att de hade tillgång till föräldraförsäkringen när de fick uppehållstillstånd i Sverige.

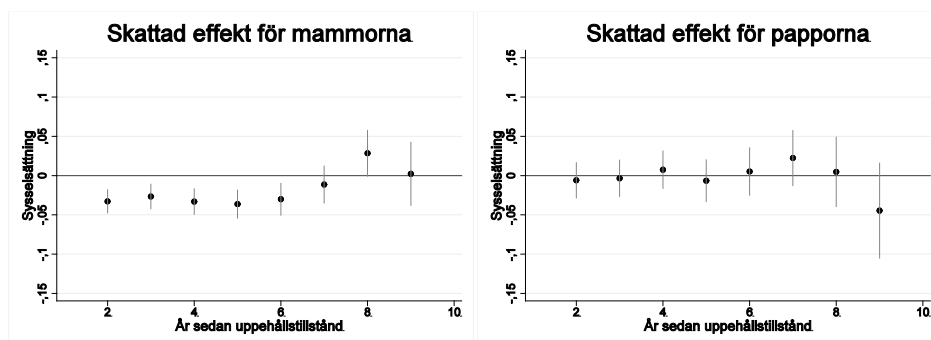
Huvudresultatet av analysen visas i *Figur 9* för arbetskraftsdeltagande och *Figur 10* för sysselsättning¹¹. De vänstra (högra) figuren visar resultatet för mammorna (papporna). Strecken runt punkterna visar 95 procents konfidensintervall vilket innebär att resultatet ligger inom detta intervall med 95 procents

¹¹ I analysen kontrollerar jag för bakgrundsvariablerna som inkluderas i *Tabell A 1* och *Tabell A 2*.

statistisk säkerhet. Som nämnts ovan redovisas inte resultaten för arbetskraftsdeltagande under invandringsåret (år 0), samt även under året efter vad gäller sysselsättning. Anledningen är att arbetskraftsdeltagandet bland nyanlända med äldre barn är så lågt. Därmed uppfylls troligtvis inte antagandet att barnens ålder påverkar både nyanländas och etablerade invandrades deltagande på samma sätt.

Figur 9 Skattade effekter på arbetskraftsdeltagande av tillgång till föräldraförsäkring för nyanlända

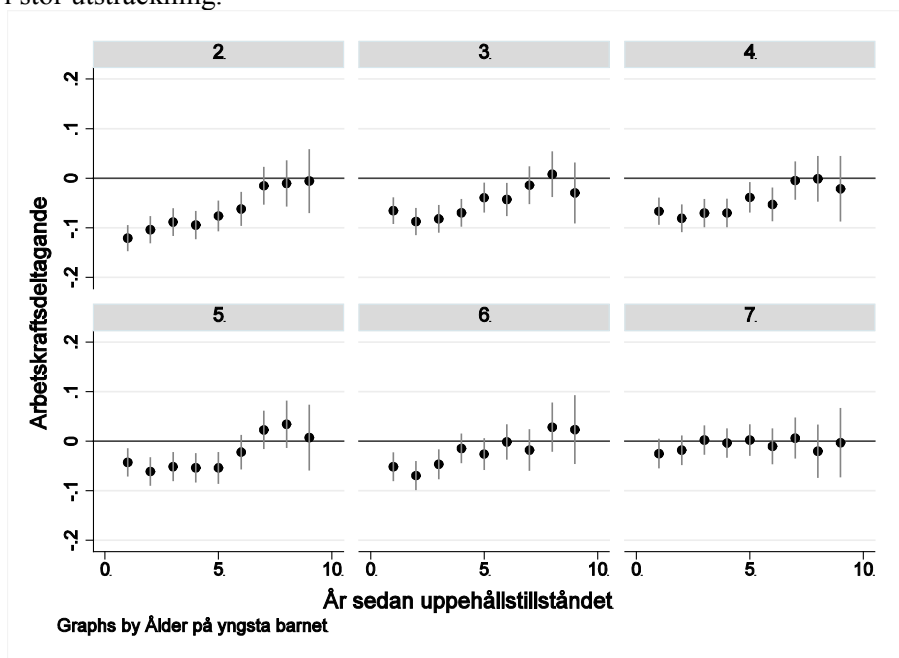
Figur 10 Skattade effekter på sysselsättning av tillgång till föräldraförsäkring för nyanlända

De antaganden som görs i denna analys är starka. I Vikman (2013) presenteras flera känslighetsanalyser och resultaten förändras inte när andra grupper används för att kontrollera för barnets ålder eller om urvalet på andra sätt förändras, vilket stärker analysen.

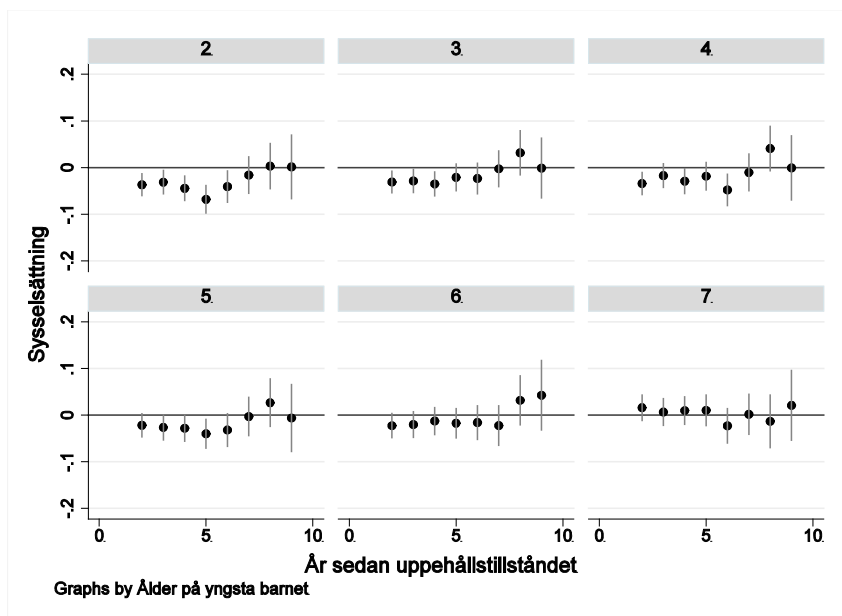
5.3 Skiljer sig resultaten mellan grupper?

I detta avsnitt visar jag om resultaten skiljer sig åt beroende på yngsta barnets ålder eller ursprungsregion. Eftersom inga effekter kan ses för papporna, visar jag bara resultaten för mammorna i resten av rapporten.

Det är tydligt att effekten av att ha tillgång till föräldraförsäkringen är större och mer långvarig för mammor med yngre barn, särskilt när det gäller arbetskraftsdeltagande, se *Figur 11* och *Figur 12*. I denna analys har även mammor vars yngsta barn fyller sju året då familjen får uppehållstillstånd inkluderats. Detta gör jag för att se att den uppdelning jag gjort vad gäller barnets ålder är relevant. För mammor till sjuåringar hittas inga effekter, vilket talar för att uppdelningen jag gjort utifrån yngsta barnets ålder är rimlig. När barnen är sju år går de i skola och mammorna kan därmed inte använda föräldraförsäkringen i stor utsträckning.

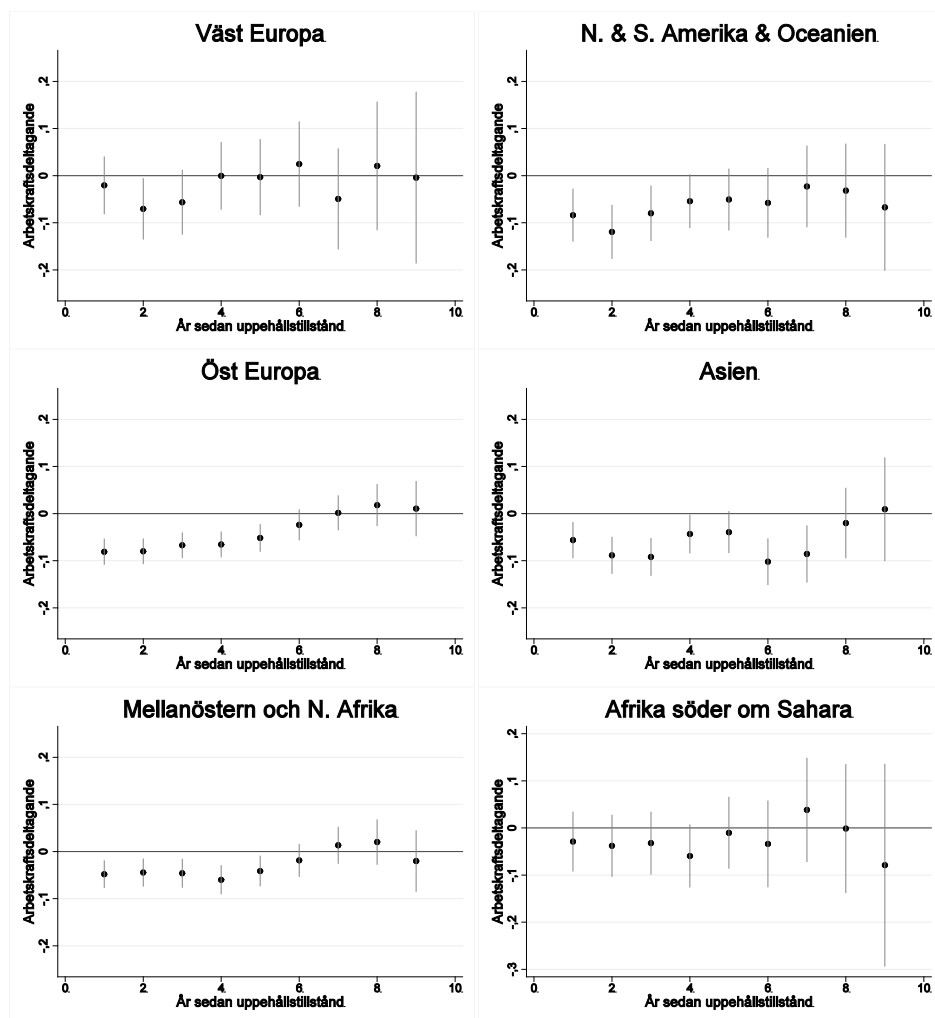
Figur 11 Skattade effekter på arbetskraftsdeltagandet för nyanlända mammor, för respektive ålder på barnet

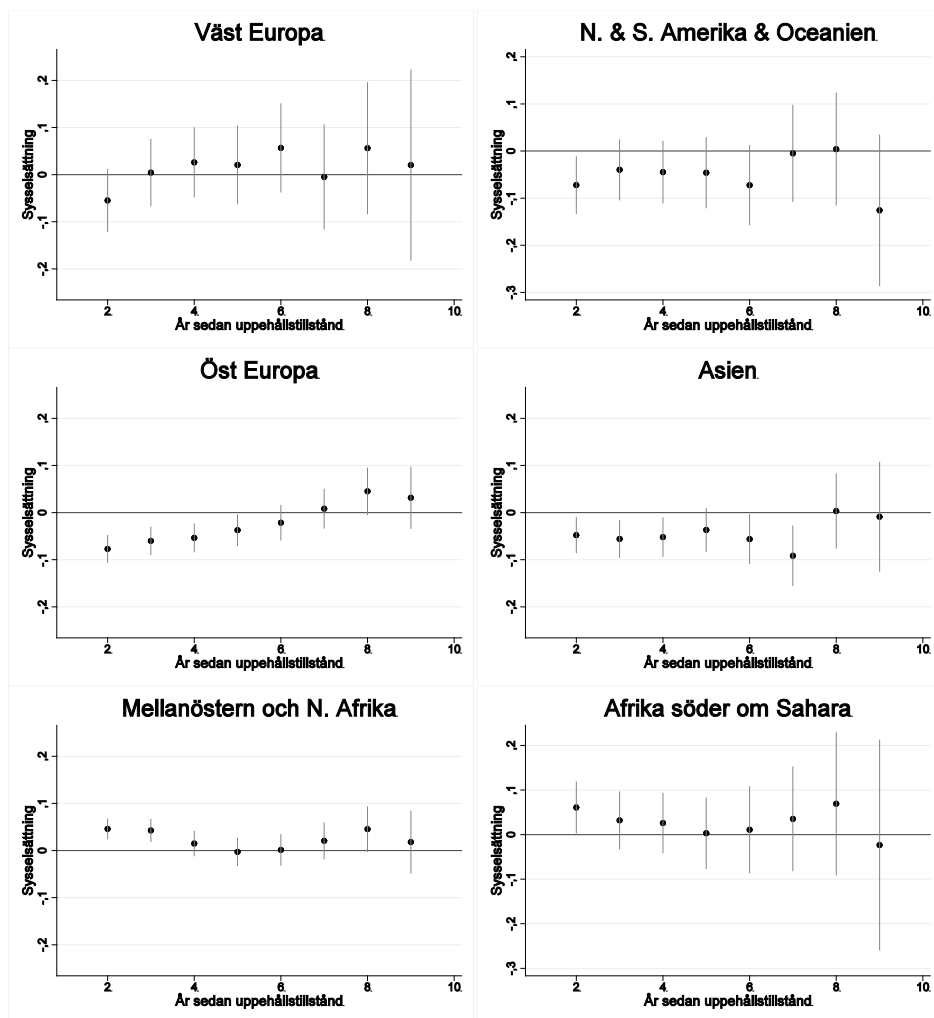
Figur 12 Skattade effekter på sysselsättning för nyanlända mammor, för respektive ålder på barnet

Arbetskraftsdeltagandet skiljer sig åt beroende på vilken ursprungsregion mammorna kommer ifrån. Därför kan också effekten av att ha tillgång till föräldraförsäkringen skilja sig åt beroende på varifrån mammorna kommer. I data materialet finns inte ursprungsland med men det är möjligt att dela upp populationen på olika regioner och skatta effekterna separat för varje region. Eftersom det kommer relativt få invandrare från några av regionerna har inte alla regioner statistiskt säkerställda effekter då gruppen effekter skattas för är för liten (se *Figur 13* och *Figur 14*). Överlag är dock mönstren liknande som när alla invandrare analyseras tillsammans med några undantag. Detta gäller särskilt effekten på sysselsättning för dem som kommer från Mellanöstern och Nordafrika samt Afrika söder om Sahara. Detta drivs dock av relativt stora skillnader i sysselsättning beroende på barnens ålder bland invandrare som fött sina barn i Sverige, samtidigt som sysselsättningen är mycket lågt bland nyanlända, oberoende av barnens ålder. D.v.s. barnets ålder påverkar sysselsättningen till stor del bland de etablerade invandrarna samtidigt som nyanlända med äldre barn inte är sysselsatta i så stor utsträckning. Den extra kontrollgrupp som består av invandrare som är mer etablerade är för de nyanlända från dessa regioner ingen bra kontrollgrupp för att kontrollera för barnets ålder.

De positiva resultaten som visas fram t.o.m. år fem för dessa regioner i *Figur 14* är därmed inte trovärdiga.

Figur 13 Skattade effekter på arbetskraftsdeltagandet för nyanlända mammor, per ursprungsregion

Figur 14 Skattade effekter på sysselsättning för nyanlända mammor, per ursprungsregion.

Jag har också undersökt om effekterna skiljer sig åt beroende på mammans utbildningsnivå och om mamman bor tillsammans med någon partner året hon får uppehållstillstånd eller inte. Effekten är mindre för de som har universitetsutbildning jämfört med dem med mindre utbildning. Mellan sammanboende och ensamstående mammor kan inga statistiskt signifikanta skillnader ses, se Vikman (2013).

6 Diskussion och slutsatser

Jag har i denna rapport studerat hur tillgången till föräldraförsäkringen påverkar nyanlända föräldrars arbetskraftsdeltagande och sysselsättning. Med en åldrande befolkning och stora grupper som är utrikes födda är det viktigt att nyanlända blir etablerade på den svenska arbetsmarknaden. Då föräldraförsäkringen har diskuterats som en möjlig orsak till det låga arbetskraftsdeltagandet bland framförallt nyanlända kvinnor har jag i denna rapport försökt besvara hur stor effekten är.

Jag finner att fler kvinnor än män begär föräldrapenning för barn föräldrarna hade när de fick uppehållstillstånd. Flest dagar används det första året, även om andelen som använder försäkringen till någon del är högt både ett och två år efter invandring. Bland mammorna som kommer till Sverige med barn i åldern ett till sju år är det 43 procent som begär ersättning från föräldraförsäkringen under året de fick uppehållstillstånd eller under de nästföljande två åren. Bland papporna är motsvarande siffra 24 procent.

Även om många nyanlända använder försäkringen i så stor utsträckning att de bör ha svårt att delta i introduktionsprogram och sedan söka jobb, leder inte tillgången till föräldrapenning automatiskt till att arbetskraftsdeltagandet minskar. Även utan tillgång till försäkringen kan de nyanlända välja att inte delta i arbetskraften. Av den anledningen jämför jag arbetskraftsdeltagande och sysselsättning bland nyanlända med yngre barn (2–6 år) och som därmed automatiskt har tillgång till försäkringen med nyanlända med äldre barn (7–10 år). Eftersom även barnens ålder kan påverka beslutet att delta i arbetskraften kontrollerar jag för detta genom att även inkludera utrikesfödda som invandrat till Sverige tidigare och fött alla sina barn i Sverige som en extra kontrollgrupp.

Resultaten tyder på att föräldraförsäkringen minskar arbetskraftsdeltagandet med som mest sju procentenheter för nyanlända mammor vilket infaller två år efter att familjen fick uppehållstillstånd. Denna effekt minskar sedan successivt t.o.m. sju år efter uppehållstillståndet då inga skillnader mellan de nyanlända grupperna kan observeras. Effekten av föräldraförsäkringen på andel sysselsatta är mindre och uppskattas till tre procentenheters lägre sysselsättning 2–6 år efter uppehållstillståndet. Effekterna är större desto yngre barnet är. För de nyanlända papporna hittas inga effekter.

Föräldrarnas ursprungsregion spelar ingen roll för arbetskraftsdeltagandet. Det är dock svårt att hitta trovärdiga resultat vad gäller sysselsättning för individer från Mellanöstern och Afrika då sysselsättningen är låg oavsett barnens ålder.

Är då tillgången till föräldraförsäkringen förklaringen till det låga arbetskraftsdeltagandet bland nyanlända kvinnor? Nej, inte helt – men det kan vara

en delförklaring. Under åren 2000–2005 anlände i genomsnitt 1 400 kvinnor med barn som var två till sex år gamla. Mina skattade effekter skulle motsvara att som mest 100 av dessa mammor stannade utanför arbetskraften till följd av föräldraförsäkringen. För sysselsättning blir motsvarande siffra 40 kvinnor. Eftersom endast cirka hälften av de nyanlända kvinnorna har sysselsättning efter fem till sex år är den procentuella effekten dubbelt så stor som den skattade effekten, d.v.s. som mest 14 procents minskat arbetskraftsdeltagande och sex procents minskad sysselsättning för nyanlända med små barn.

Men det finns andra saker i invandrarkvinnornas arbetskraftsdeltagande som inte kan förklaras av föräldraförsäkringen – sysselsättningen är låg även för mammor med äldre barn flera år efter uppehållstillståndet.

Referenser

- Eriksson, S. (2010). "Utrikesfödda på den svenska arbetsmarknaden." Bilaga 4, SOU 2010:88.
- Försäkringskassan (2012) *Föräldrapenning* (Faktablad) Hämtat från http://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/3b1a7086-9fcd-4e06-846f-09f8257fc2c7/ff_4070_foraldrapenning1301.pdf?MOD=AJPERES. Publicerat 27 december 2012. Hämtat 31 januari 2013.
- Kennerberg, L. and Åslund, O. (2010). "Sfi och arbetsmarknaden." Rapport 2010:10, IFAU
- Lindström, E. (2010). "The effect of own and spousal parental leave on earnings." IFAU Working Paper 2010:4
- Olli Segendorf, Å. och T. Teljosuo (2011). "Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration." Rapport 2011:5, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi.
- SOU 2003:75 *Etablering i Sverige möjligheter och ansvar för individ och samhälle*. Betänkande av Utredningen om flyktingmottagande och introduktion.
- SOU 2012:9 *Förmån och fälla - nyanländas uttag av föräldrapenning. Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare* AKKA-utredningen.
- Salonen, T., och R. Ulmestig (2004), "Nedersta trappsteget - en studie om kommunal aktivering", Växjö: Institutionen för vårdvetenskap och social arbete vid Växjö Universitet
- Vikman, U. (2013) "Paid parental leave to immigrants: An obstacle to labor market entrance?", IFAU Working Paper 2013:4

Bilaga A: Data

Tabell A 1 Medelvärden mammor

Uppehållstillstånd	2000–2005		1985–1995	
	Barn 2–6 år	Barn 7–15 år	Barn 2–6 år	Barn 7–15 år
Ålder	32,4	38,3	32,0	37,8
Yngsta barnets ålder	3,8	10,3	3,0	9,0
Antal barn	2,2	2,0	1,9	1,6
Andel som får ett nytt barn	0,362	0,148	0,408	0,135
År mellan yngsta och nytt barn	6,4	11,8	5,7	11,5
Antal nya barn	1,3	1,2	1,3	1,2
Andel som lämnar Sverige	0,174	0,110	0,066	0,060
Tid till emigration	3,4	3,3	4,3	4,1
Andra censureringar	0,004	0,009	0,004	0,008
<9års grundskola	0,141	0,149	0,101	0,103
Grundskola	0,054	0,046	0,158	0,126
T.o.m. 2 års gymnasium	0,079	0,091	0,192	0,221
3 års gymnasium	0,105	0,117	0,230	0,192
Högskola, < 3år	0,121	0,124	0,120	0,147
Högskola, >=3	0,218	0,222	0,159	0,186
Doktorandstudier	0,024	0,025	0,012	0,011
Väst Europa	0,095	0,066	0,049	0,072
Öst Europa	0,273	0,366	0,265	0,326
N. Afrika och Mellanöstern	0,319	0,270	0,370	0,277
Afrika söder om Sahara	0,068	0,045	0,100	0,052
Asien	0,164	0,173	0,131	0,171
N., S. Amerika och Oceanien	0,080	0,080	0,086	0,103
Andel med partner	0,791	0,677	0,791	0,651
Svenskfödd partner	0,078	0,092	0,184	0,211
Partner varit i Sverige:				
> 5 år	0,078	0,104	0,546	0,431
1–5 år	0,209	0,157	0,058	0,006
Samma invandringsår	0,425	0,324	0,004	0,003
Antal observationer	8604	8029	32429	7431

Tabell A 2 Medelvärden pappor

Uppehållstillstånd	2000–2005	1985–1995		
	Barn 2–6 år	7–15	2–6	7–15
Ålder	36,4	42,9	35,9	40,0
Yngsta barnets ålder	3,6	10,2	2,8	8,6
Antal barn	2,1	2,2	1,9	1,7
Andel som får ett nytt barn	0,332	0,108	0,485	0,164
År mellan yngsta och nytt barn	6,1	11,7	5,3	11,6
Antal nya barn	1,2	1,1	1,3	1,3
Andel som lämnar Sverige	0,238	0,168	0,067	0,074
Tid till emigration	3,4	3,3	4,6	4,6
Andra censureringar	0,008	0,044	0,007	0,024
<9års grundskola	0,091	0,100	0,082	0,084
Grundskola	0,040	0,041	0,133	0,113
T.o.m. 2 års gymnasium	0,098	0,112	0,239	0,260
3 års gymnasium	0,105	0,124	0,216	0,196
Högskola, < 3år	0,123	0,112	0,126	0,132
Högskola, >=3	0,277	0,245	0,166	0,169
Doktorandstudier	0,057	0,049	0,020	0,032
Västeuropa	0,187	0,127	0,073	0,146
Östeuropa	0,302	0,373	0,226	0,219
N. Afrika och Mellanöstern	0,263	0,275	0,475	0,386
Afrika söder om Sahara	0,055	0,046	0,078	0,040
Asien	0,105	0,113	0,074	0,078
N., S. Amerika och Oceanien	0,088	0,066	0,075	0,131
Andel med partner	0,980	0,944	0,982	0,931
Svenskfödd partner	0,114	0,036	0,230	0,312
Partner varit i Sverige:				
> 5 år	0,056	0,056	0,597	0,608
1–5 år	0,083	0,129	0,153	0,008
Samma invandringsår	0,726	0,722	0,003	0,003
Antal observationer	5001	3516	27645	3700

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter

- 2012:20** Ulander-Wänman Carin "Flexibilitet – en dominerande diskurs i de anställningsvillkor som rör sysselsättningsstrygghet för arbetstagare i kommun och landsting"
- 2012:21** Wikström Christina och Magnus Wikström "Urval till högre utbildning – Påverkas betygens prediktionsvärde av ålder?"
- 2012:22** Karimi Arizo, Erica Lindahl och Peter Skogman Thoursie "Effekter av föräldrapenning på arbetsutbud"
- 2012:23** Sibbmark Kristina "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2011"
- 2012:24** Liljeberg Linus, Sara Martinson och Jonas Thelander "Vad innebär det att bli coachad? En utvärdering av jobbcoachningen vid Arbetsförmedlingen"
- 2012:25** van den Berg Gerard J., Petter Lundborg och Johan Vikström "De långsiktiga ekonomiska och sociala konsekvenserna av att förlora ett barn"
- 2012:26** Hägglund Pathric, Per Johansson och Lisa Laun "Rehabiliteringsgarantin"
- 2012:27** Engdahl Mattias och Olof Åslund "Ekonomiska drivkrafter och studieresultat – effekter av Sfi-bonus"
- 2012:28** Lindgren Karl-Oskar "Arbetsplatsstorlek och sjukfrånvaro"
- 2013:1** Olsson Martin "Anställningsskydd och föräldrarelaterad frånvaro"
- 2013:2** Angelov Nikolay, Per Johansson och Erica Lindahl "Det envisa könsgapet i inkomster och löner – Hur mycket kan förklaras av skillnader i familjeansvar?"
- 2013:3** Vikman Ulrika "Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandrades etablering på arbetsmarknaden"

Working papers

- 2012:20** Angelov Nikolay och Arizo Karimi "Mothers' income recovery after child-bearing"
- 2012:21** Wikström Christina och Magnus Wikström "University entrance selection and age at admission"
- 2012:22** Karimi Arizo, Erica Lindahl och Peter Skogman Thoursie "Labour supply responses to paid parental leave"
- 2012:23** van den Berg Gerard J., Petter Lundborg och Johan Vikström "The economics of grief"
- 2012:24** Åslund Olof och Mattias Engdahl "The value of earning for learning: performance bonuses in immigrant language training"

- 2012:25** Collet Francois och Peter Hedström "Endogenous tie formation mechanisms in a directed network generated by employee mobility"
- 2012:26** Lindgren Karl-Oskar "Workplace size and sickness absence transitions"
- 2013:1** Nekby Lena, Peter Skogman Thoursie och Lars Vahtrik "Examination behavior – Gender differences in preferences?"
- 2013:2** Olsson Martin "Employment protection and parental child care"
- 2013:3** Angelov Nikolay, Per Johansson och Erica Lindahl "Is the persistent gender gap in income and wages due to unequal family responsibilities?"
- 2013:4** Vikman Ulrika "Paid parental leave to immigrants: An obstacle to labor market entrance?"

Dissertation series

- 2012:1** Laun Lisa "Studies on social insurance, income taxation and labor supply"